

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: נובמבר 2016	הצבאית הראשית

הנחיה מס' 1.11

הוועדה לעיון בעונש

כללי

1. סעיף 509 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 (להלן: "החש"ץ") מקים ועדה לעיון בעונש (להלן: "הוועדה"), שבה שלושה חברים: שופט צבאי-משפטי, שימנה נשיא בית הדין הצבאי לערעורים, המשמש כיושב ראש הוועדה; אדם בעל נסיון בתחום הטיפול באסיר, שימנה שר הביטחון; וקצין בדרגת סא"ל ומעלה שימנה הרמטכ"ל.
2. על פי סעיף 510(א) לחש"ץ, הוועדה רשאית לעיין בכל עונש מאסר שהוטל על ידי בית דין צבאי לאחר שפסק הדין נעשה חלוט, ולהמתיקו או להחליפו, כולו או מקצתו, בעונש על תנאי, ורשאית היא לחזור ולעשות כן לגבי העונש שהומתק, או שהוחלף כאמור, ובלבד שלא תמתיק ולא תחליף כאמור יותר ממחצית העונש.
3. קציני התביעה הצבאית הראשית משמשים כנציגי הפצ"ר בפני הוועדה (להלן: "נציג הפצ"ר"). בוועדה לא יופיע נציג פצ"ר אשר טיפל בתיק או קיבל בו החלטה במהלך התקופה שבה התנהלו ההליכים הפליליים בבית הדין הצבאיים, הכל על מנת ליצור חיץ בין ההליכים בפני בתי הדין הצבאיים לבין ההליכים בפני הוועדה, המתאפיינים במערכת שיקולים שונה מזו שמנחה את התביעה הצבאית בהליכים בפני בתי הדין הצבאיים.

תיק הוועדה

4. מזכיר הוועדה אחראי על איסוף החומרים הדרושים לדיון בפני הוועדה ועל העברתם לצדדים.
5. נציג הפצ"ר יודא כי טרם הדיון בפני הוועדה יהיו בפניו כלל החומרים הרלוונטיים העדכניים לקראת הדיון, לרבות כתב האישום, פסקי הדין בכל הערכאות, מידע מודיעיני, וכן:
 - א. לגבי כלואים: חוות דעת מפקדים, גיליון עבירות משמעת ודוח שלישות כלואים.
 - ב. לגבי אסירים: דוח שב"ס (טופס ת/903), דוח סוציאלי וחוות דעת רש"א.
 - ג. לגבי עברייני מין: חוות דעת מב"ן.
 - ד. לגבי עבירות כנגד ביטחון המדינה: חוות דעת שב"כ.
 - ה. לגבי עבירות שבהם קיים נפגע עבירה: עמדת נפגע העבירה.
6. ככל שחסרים בתיק חומרים רלוונטיים יפנה נציג הפצ"ר בבקשה למזכיר הוועדה להשגת החומרים החסרים ויעקוב אחר קבלתם.

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: נובמבר 2016	הצבאית הראשית

אישור עמדת נציג הפצ"ר

7. נציג הפצ"ר יאשר מבעוד מועד את העמדות שיוצגו בפני הוועדה עם התצ"ר או סגנו. מקרים המעוררים קושי או רגישות מיוחדת יועברו גם לאישור הפצ"ר.

סדר הדין

8. סדר הדין בפני הוועדה אינו קבוע בחש"ץ. על פי הנוהג, בא כוחו של המבקש שחרור מוקדם מציג את טיעונו ואת עדיו; נציג הפצ"ר רשאי לחקור בחקירה נגדית את עדיו של המבקש; נציג פצ"ר מציג את טיעונו בפני הוועדה; ולבסוף המבקש אומר את דברו.

9. ככלל, ראוי כי הגשת חוות דעת שיקום פרטית או חוות דעת מומחה מטעמו של המבקש תעשה באמצעות העדת המומחה החתום על חוות הדעת ומתן הזדמנות לחוקרו בחקירה נגדית. לפיכך, נציג הפצ"ר נדרש ככלל לעמוד על העדת המומחה וחקירתו, אלא אם מצא כי אין בכך צורך.

10. התבקשה העדתם של גורמי הבס"כ, השב"ס, רש"א ומב"ן בפני הוועדה, יסכים נציג הפצ"ר לכך רק במקרים נדירים שבהם קיים טעם ענייני המחייב לשמוע את עדותם, וכאשר לא ניתן להסתפק בהבהרה כתובה לחוות הדעת שהוגשו מטעם אותם גורמים.

שיקולי הוועדה לעיון בעונש

11. בהתאם לפסיקת בג"ץ, הוועדה מנחה את עצמה בהתאם לשיקולים המנויים בחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001 (להלן: "חוק שחרור על-תנאי"). השיקולים המרכזיים המנויים בחוק הם: סיכויי שיקומו של האסיר ("תקנת הפרט"); הסיכון הצפוי משחרורו של האסיר לשלום הציבור, לנפגע העבירה או לביטחון המדינה ("תקנת הכללי"); והתנהגותו של האסיר במהלך הכליאה.

12. בנוסף, על הוועדה לשקול גם "שיקולים צבאיים" ייחודיים כגון: "שיקולי המורל בצבא; שיקולי הלכידות החברתית; אמון חייל בחייל וחייל במפקד; חוסנו של הצבא; השפעתה של ההחלטה על הלוח הרוחות בצבא". עם זאת, בהתאם לפסיקה "לא בכל עניין ועניין יהיו נוכחים שיקולים 'צבאיים' בני-ערך – בוודאי שלא באותה עוצמה – והיו מקרים שבהם פעילותה של הוועדה הצבאית תהא זהה לפעילותה של הוועדה האזרחית". בנוסף, משקלם של "השיקולים הצבאיים" פוחת ככל שהאסיר ריצה חלק גדול יותר מהעונש שנגזר עליו.¹

13. כלומר, במקרים שבהם עלול להיפגע האמון של מפקדי הצבא וחייליו במערכת המשפט הצבאית כתוצאה מהשחרור המוקדם (פגיעה במורל הצבא, בחוסנו של הצבא, בלכידות החברתית בצבא וכו'),

¹ ראו בג"ץ 3959/99 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הוועדה לעיון בעונש, פ"ד נג(3) 721 (1999), בג"ץ 6067/11 הפרקליט הצבאי הראשי נ' הוועדה הצבאית לעיון בעונש, נבו (2012), והשוו לנתנאל דגן "שיקולי אינטרס הציבור בהליך השחרור המוקדם" עלי משפט יא 619 (התשע"ד).

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: נובמבר 2016	הצבאית הראשית

לנוכח חומרת העבירה ונסיבותיה, יתנגד נציג הפצ"ר לשחרור המוקדם אף אם התנהגותו של האסיר במהלך הכליאה היתה טובה, סיכויי שיקומו הם טובים ולא נשקפת ממנו סכנה לשלום הציבור, לנפגע העבירה או לביטחון המדינה לאחר השחרור.

14. להלן יובאו מספר דוגמאות לעבירות אשר עשויות להצדיק התנגדות לשחרור מוקדם מ"שיקולים צבאיים" בלבד, אף אם אין לצדם שיקולים נוספים המונעים את השחרור: פשעי מלחמה; עבירות שפגעו פגיעה חמורה בתדמיתו של צה"ל בעיני הציבור או בתדמיתה של מדינת ישראל בזירה הבינלאומית; עבירות ביטחוניות חמורות;² ועבירות שבוצעו על ידי מפקדים בכירים תוך מעילה חמורה באמון שניתן להם.³ יודגש כי אין מדובר ברשימה סגורה.

שחרור טרם ריצוי שני שלישים מתקופת המאסר

15. בשונה מהוראות חוק שחרור על-תנאי, סעיף 510(א) לחש"ץ מאפשר לוועדה להמתיק או להחליף עד מחצית מהעונש שהוטל על האסיר או על הכלוא.

16. עם זאת, הוועדה ממעטת לעשות שימוש ב"סמכותה העודפת" לקיצור תקופת המאסר מעבר לשליש מעונש המאסר שנגזר על האסיר או על הכלוא.

17. בהתאם לפסיקת הוועדה, על נציג הפצ"ר לטעון כי השימוש ב"סמכות העודפת" שמור למקרים חריגים, שבהם קיימים שיקולים ייחודיים ביחס לעבריין הצבאי, שאינם קיימים במסגרת האזרחית, כגון האפשרות להשבת האסיר או הכלוא לשירות צבאי לשם שיקומו או כאשר מדובר בעבירות שהן תולדה של השירות הצבאי ושאינן להן מקבילה אזרחית. והכל כאשר אין שיקולים נוגדים המצדיקים הימנעות מקיצור תקופת המאסר.⁴

שחרור מוקדם של עבריני מין

18. סעיף 511(ג) לחש"ץ קובע כי הוועדה לא תחליט על המתקת עונשו של עבריין מין, או על החלפתו, אלא לאחר קבלת הערכת מסוכנות עדכנית מאת מב"ן (המרכז לבריאות הנפש).

19. בעת שקילת שחרורו המוקדם של עבריין מין הוועדה פועלת, על דרך ההיקש, בהתאם להוראות סעיף 12 לחוק שחרור על-תנאי והפסיקה שעסקה בפרשנותו של סעיף זה. כלומר, המקרים שבהם הוועדה טיטה לשחרר אסיר או כלוא בניגוד לחוות דעת מב"ן יהיו נדירים, וגם אז היא תהיה מחויבת לקבוע

² ראו החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר עומר אלהייב מיום 29.3.11, החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר אחמד אלהייב מיום 7.12.15 והחלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר לואי בלוט מיום 3.5.15.

³ ראו בג"ץ 3959/11 ובג"ץ 6067/11 בה"ש 1 לעיל.

⁴ ראו החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר שחר כהן מיום 24.7.14, החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר אורי רפאל מיום 7.3.16, והשוו להחלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר אורי רפאל מיום 18.5.16.

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: נובמבר 2016	הצבאית הראשית

תנאים לשחרור, אשר יבטיחו היעדר סיכון לציבור.⁵ בפרט על הוועדה לנקוט משנה זהירות כאשר היא מחליטה להסתמך על "תכנית שיקום פרטית".⁶

20. במקרים שבהם מחליטה הוועדה להורות על שחרור על תנאי של עברייני מין בהתאם לסעיף 510(ד) לחש"ץ, יבקש נציג הפצ"ר מהוועדה לקבוע כי השחרור המוקדם יידחה למועד שייאפשר הוצאת צו פיקוח לפי חוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006, על מנת שהמגבלות שייקבעו בצו הפיקוח ייקבעו על ידי הוועדה כחלק מתנאי השחרור, בהתאם לסעיף 510(ד)(1) לחש"ץ.⁷

שחרור מוקדם בעבירות כנגד ביטחון המדינה

21. טרם קיומו של דיון בוועדה בעניינו של אסיר או כלוא אשר הורשע בעבירות כנגד ביטחון המדינה יבקש נציג הפצ"ר מהגוף הביטחוני הרלוונטי את חוות דעתו ביחס לשחרור המוקדם. נציג הפצ"ר יעביר העתק מהחלק הגלוי של חוות הדעת לבא כוחו של האסיר או של הכלוא.

22. נציג הפצ"ר יבקש מהוועדה להציג את החלק החסוי של חוות דעת הגוף הביטחוני הרלוונטי במעמד צד אחד, בהיקש מהוראות סעיף 17 לחוק שחרור על-תנאי, ובמידת הצורך נציג הגוף הביטחוני הרלוונטי אף יעיד בפני הוועדה על תוכן חוות הדעת.

הטיפול בנפגעי העבירה

23. טרם הדיון בוועדה יצור נציג הפצ"ר קשר עם נפגע העבירה (בתיקים שבהם קיים נפגע עבירה) ויעדכן אותו בדבר זכויותיו ביחס להליך בפני הוועדה, שעיקרן הן הזכות להיות נוכח בדיון, הזכות להביע עמדה בכתב בפני הוועדה והזכות להתעדכן בהחלטת הוועדה.

24. ככל שנפגע העבירה יעביר עמדה כתובה לנציג הפצ"ר טרם הדיון, נציג הפצ"ר יציג עמדה זו בפני הוועדה במהלך הדיון. לבקשת נפגע העבירה, ניתן אף לבקש כי נפגע העבירה יעיד בפני הוועדה.⁸ במקרים אלו יכין נציג הפצ"ר את נפגע העבירה לעדות בפני הוועדה, וכן לחקירה נגדית בידי בא כוח האסיר או הכלוא.

25. עם תום הדיון בפני הוועדה יעדכן נציג הפצ"ר את נפגע העבירה בהחלטתה.

⁵ ראו החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר שי בר מיום 26.5.16.

⁶ ראו בג"ץ 6067/11 בה"ש 1 לעיל.

⁷ בהתאם לסעיף 21 לחוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006 הסמכות העניינית להוצאת צו פיקוח היא של בית הדין הצבאי (ראו ב"ש מטכ"ל 10/13 (בתיק מח/מט/1546/11) מיום 23.5.13 בעניינו של טורי י. פ.), אלא אם כן העברייני סיים את שירותו הצבאי במועד הוצאת הצו. במקרה האחרון הסמכות נתונה לבית המשפט שהיה מוסמך לדון בעבירת המין אם לא היה דן בה בית הדין הצבאי (לצורך הוצאת צו הפיקוח במקרים אלו יש להיעזר ביחידת צור של השב"ס והפרקליטות האזרחית הרלוונטית).

⁸ ראו החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר דן ולטוצ'אנו מיום 3.6.12 והפסיקה הנזכרת שם.

חלק כללי	הנחיות התביעה
עדכון אחרון: נובמבר 2016	הצבאית הראשית

26. הקשר עם נפגעי עבירה שהם קרובי משפחה של חללי צה"ל ייעשה באמצעות מנהל הנפגעים והקשר למשפחות.

שחרור על תנאי

27. עמדת הפצ"ר היא כי לשון סעיף 510(א) לחש"ץ, פרשנות תכליתית שלו והצורך בהרמוניה חקיקתית בין הוראות החש"ץ לבין הוראות חוק שחרור על-תנאי, תומכים במסקנה כי הוועדה רשאית להתנות את השחרור המוקדם בתנאים (לא רק ביחס לעברייני מין, כפי שנקבע במפורש בסעיף 510(ד) לחש"ץ).

28. עמדה מנומקת ומפורטת בנושא הוצגה בפני הוועדה אשר דנה בעניינו של האסיר אלי קיקוזאשווילי, אם כי באותו מקרה הוועדה דחתה את עמדת הפצ"ר וקבעה כי היא אינה מוסמכת לקבוע תנאים לשחרורו של האסיר.⁹ עם זאת, במקרים אחרים, אף לאחר החלטת הוועדה בעניינו של האסיר אלי קיקוזאשווילי, נאותה הוועדה לקבוע תנאים לשחרורם של אסירים.¹⁰

29. במצב משפטי זה, ועד אשר הנושא יוכרע על ידי בית המשפט העליון, על נציג הפצ"ר לבקש לשחרר אסירים או כלואים בתנאים, במקרים שבהם שחרורו של האסיר או של הכלוא ללא כל תנאי יהווה סיכון של ממש לציבור.

30. ככלל, נציג הפצ"ר יבקש מהוועדה לאמץ את התנאים שנקבעו בתכנית השיקום של הרשות לשיקום האסיר בצירוף התנאים הכלליים הקבועים בסעיפים 13(א) ו-13(ד) לחוק שחרור על-תנאי.

⁹ ראו החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר אלי קיקוזאשווילי מיום 27.3.16.
¹⁰ ראו למשל החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר ישראל תלגאונקר מיום 7.6.16, החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר משה בכר מיום 28.1.16, החלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר עודאי חטיב מיום 28.9.16 והחלטת הוועדה לעיון בעונש בעניינו של האסיר אופק אסולין מיום 10.10.16.